

Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. 2003, Nr 124 poz. 1152 z późn. zm.) odszkodowanie ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym, jeżeli są oni zobowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę. Wysokość odszkodowania ubezpieczeniowego świadczonego z tytułu ubezpieczenia OC zakreślona jest więc granicami odpowiedzialności cywilnej posiadacza/kierującego pojazdem. Do rozstrzygnięcia o odszkodowaniu ubezpieczeniowym przy ubezpieczeniu OC koniecznym jest sięgnięcie do ogólnych reguł kodeksu cywilnego odnoszących się do zakresu odszkodowania oraz wyboru przez poszkodowanego sposobu naprawienia szkody.

Rzecznik Ubezpieczonych pragnie zwrócić uwagę, iż brak jest przepisu prawa materialnego na gruncie ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, który zezwalałby na dokonywanie potrąceń amortyzacyjnych, a co za tym idzie wyłączał lub ograniczał stosowanie art. 361 § 2 k.c. Zmniejszenie odszkodowania w świetle kodeksu cywilnego dopuszczalne jest jedynie w oparciu o art. 362 k.c. bądź art. 440 k.c. Artykuł 362 k.c. wskazuje jako podstawę zmniejszenia obowiązku naprawienia szkody sytuację, gdy poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody. Przepis ten w sposób oczywisty nie może stanowić podstawy do dokonania potrąceń amortyzacyjnych przy restytucji naturalnej w zaistniałej sytuacji faktycznej. Według art. 440 k.c. ograniczenie obowiązku naprawienia szkody jest możliwe stosownie do okoliczności, jeżeli ze względu na stan majątkowy poszkodowanego lub osoby odpowiedzialnej za szkodę wymagają tego zasady współżycia społecznego. Również w przypadku tej instytucji trudno uznać, iż stanowi ona legitymację do dokonania potrąceń amortyzacyjnych. Wyraźnie bowiem z treści tego przepisu wynika, iż ograniczenie wysokości obowiązku naprawienia szkody implikowane jest jedynie przyczyną w postaci stanu majątkowego poszkodowanego lub osoby odpowiedzialnej za szkodę, nie zaś faktem konieczności urealnienia zastosowania nowych części oryginalnych w celu przywrócenia uszkodzonego pojazdu do stanu poprzedniego.

Analiza orzecznictwa oraz tez zawartych w doktrynie prawa cywilnego uzasadnia konkluzję, iż powszechne jest stanowisko wskazujące, że jeżeli dla osiągnięcia celu naprawienia szkody, którym jest przywrócenie uszkodzonego pojazdu do takiego stanu używalności jaki istniał przed wyrządzeniem szkody, konieczne jest użycie nowych części, to poniesione na nie wydatki wchodzą w skład niezbędnych i ekonomicznie uzasadnionych kosztów naprawy pojazdu. Egzemplifikację powyższego stanowiska, potwierdzającego jednocześnie bezzasadność stosowania potrąceń amortyzacyjnych, stanowią wyroki Sądu

Najwyższego z dnia 20 października 1972 roku (*sygn. akt: II CR 425/72, OSNC 1973/6/111*), z dnia 5 listopada 1980 roku (*sygn. akt: III CRN 223/80, OSN 1981, nr 10*), z dnia 25 kwietnia 2002 roku (*sygn. akt: I CKN 1466/00, OSNC 2003, nr 5 poz. 64*), z dnia 11 czerwca 2003 roku (*sygn. akt: V CKN 308/01 niepublikowany*) oraz z dnia 12 kwietnia 2012 roku (*sygn. akt: III CZP 80/11, LexPolonica nr 3114113*). Zastosowanie potrąceń amortyzacyjnych pozbawione jest nie tylko podstawy prawnej ale prowadzi również do niedopuszczalnej sytuacji, w której następuje częściowe przeniesienie na poszkodowanego ciężaru przywrócenia uszkodzonej rzeczy do stanu poprzedniego – w oderwaniu od rzeczywistego obowiązku odszkodowawczego sprawcy szkody i tylko z tej przyczyny, iż rzecz uszkodzona była już częściowo używana.

Ponadto Rzecznik Ubezpieczonych pragnie wskazać, iż z zasady wyrażonej w art. 361 § 1 k.c. obowiązek naprawienia szkody obejmuje straty, które poszkodowany poniósł oraz korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby szkody mu nie wyrządzono. Analiza w/w artykułu umożliwia stwierdzenie, iż świadczenie odszkodowawcze powinno uwzględniać, w przypadku uszkodzenia rzeczy, wszelkie celowe i ekonomicznie uzasadnione wydatki poniesione w celu przywrócenia stanu poprzedniego rzeczy. Przywrócenie uszkodzonej rzeczy do stanu poprzedniego powinno obejmować doprowadzenie jej do stanu używalności i jakości w zakresie istniejącym przed wypadkiem. Jeżeli do osiągnięcia tego celu konieczne jest użycie nowych elementów, to poniesione na nie wydatki wchodzą w skład kosztów naprawienia szkody przez przywrócenie rzeczy do stanu poprzedniego. W konsekwencji powyższe wydatki obciążają osobę odpowiedzialną za szkodę. Zastępowanie występujących uprzednio w pojeździe części oryginalnych częściami alternatywnymi jest dopuszczalne, ale pod bezwzględnym warunkiem, że poszkodowany wyrazi na to zgodę. W naszej ocenie, narzucanie przez zakłady ubezpieczeń naprawy pojazdów z użyciem części alternatywnych jest działaniem nieprawnym, w wyniku którego zobowiązanie wobec poszkodowanego nie zostaje spełnione. Prawo poszkodowanego do przywrócenia pojazdu do stanu poprzedniego zawarte jest w artykule 363 § 1 k.c. i jest zdaniem Rzecznika Ubezpieczonych równoznaczne z obowiązkiem uwzględnienia w procesie likwidacji szkody elementów identycznych z tymi, jakie zostały uszkodzone, chyba że poszkodowany wyrazi zgodę na zastosowanie części proponowanych przez zakład ubezpieczeń. Na marginesie trzeba dodać, iż nierzadko części alternatywne w sposób istotny różnią się jakością od części oryginalnych, a ich montaż wymaga dodatkowych czynności dostosowawczych, co może mieć wpływ m.in. na bezpieczeństwo jazdy, jakość i estetykę dokonanej naprawy. Dodatkowym argumentem

przemawiającym za prawem poszkodowanego do wyboru części może być orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2002 roku (*sygn. akt: I CKN 1466/99*), które stanowi, iż o ile z treści umowy autocasco nie wynika nic innego, ubezpieczony nabywając części samochodowe nie ma obowiązku poszukiwać sprzedawcy oferującego je najtaniej. Powyższe orzeczenie zostało wydane w sprawie dotyczącej ubezpieczenia autocasco, jednak tym bardziej ma ono zastosowanie w obowiązkowym ubezpieczeniu OC, którego regulacje nie tylko nie zawierają nakazu poszukiwania części najtańszych, lecz nawet podkreślają obowiązek pełnej kompensaty poniesionej przez poszkodowanego szkody. Stanowisko Rzecznika Ubezpieczonych potwierdził również Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 12 kwietnia 2012 roku (*sygn. akt: III CZP 80/11*) wydanego w związku z wnioskiem Rzecznika Ubezpieczonych skierowanym do Sądu. Sąd Najwyższy stwierdził, iż „*zakład ubezpieczeń zobowiązany jest na żądanie poszkodowanego do wypłaty, w ramach odpowiedzialności z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego, odszkodowania obejmującego celowe i ekonomicznie uzasadnione koszty nowych części i materiałów służących do naprawy uszkodzonego pojazdu. Jeżeli ubezpieczyciel wykáže, że prowadzi to do wzrostu wartości pojazdu, odszkodowanie może ulec obniżeniu o kwotę odpowiadającą temu wzrostowi.*” Powyższa uchwała w pełni potwierdziła prezentowane przez Rzecznika Ubezpieczonych stanowisko, iż poszkodowany dochodzący roszczenia w ramach ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych może żądać w przypadku uszkodzenia pojazdu mechanicznego, aby należne odszkodowanie zostało ustalone w oparciu o ceny nowych części bez potrąceń amortyzacyjnych. Stosowanie potrąceń amortyzacyjnych dopuszczalne jest tylko w wyjątkowych sytuacjach, tzn. tylko wówczas kiedy zastosowanie nowych części prowadziłoby do wzrostu wartości całego naprawionego pojazdu. W takiej sytuacji odszkodowanie może ulec pomniejszeniu wyłącznie o kwotę wzrostu wartości pojazdu w stosunku do stanu sprzed szkody. Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał, iż ciężar dowodu wykazania wzrostu wartości pojazdu w porównaniu do stanu sprzed szkody spoczywa wyłącznie na zakładzie ubezpieczeń. Tym samym Sąd Najwyższy jednoznacznie podkreślił, iż stosowanie potrąceń amortyzacyjnych w każdej sytuacji, kiedy uszkodzony pojazd był pojazdem używanym przez pewien czas - jest nieuprawnione i nie znajduje potwierdzenia w obowiązujących normach prawnych.

Odnosząc się do zaniżenia stawek za roboczogodzinę, Rzecznik Ubezpieczonych pragnie wskazać na zasadę pełnego odszkodowania, określoną w art. 361 § 2 k.c., która oznacza obowiązek całkowitej rekompensaty poniesionego przez poszkodowanego